

DIVIDENDAI IR JŲ MOKĖJIMAS: TEISINIS VERTINIMAS

Vytautas Vaškelaitis

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Viešosios teisės katedros profesorius
habilituotas socialinių mokslų (ekonomikos)
daktaras
Saulėtekio al. 9, I rūmai, LT-10222 Vilnius
Tel. (+370 5) 2 36 61 75
El. paštas: vaskelait@takas.lt

Viktorija Martišiūtė

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Viešosios teisės katedros magistrė
Saulėtekio al. 9, I rūmai, LT-10222 Vilnius
Tel. (+370 5) 2 36 61 75
El. paštas: Viktorija.Martisiute@tf.stud.vu.lt

Straipsnyje nagrinėjamos dividendų ir su jų mokėjimu susijusios problemos, siekiama išsiaiškinti, ar aiški ir vieša dividendų politika yra privaloma bendrovėms, analizuojama teisinė bazė, reglamentuojanti dividendų mokėjimo tvarką ir apribojimus, pateikiami sprendimų būdai akcininkams, kurių teisės yra pažeidžiamos. Taip pat nagrinėjama teismų praktika šiuo klausimu.

This article deals with the problems of dividend and dividend payout. The author of this paper tries to clarify, whether the clear and open policy on dividends is binding on companies, analyses the legal basis, which regulates the procedure for payout of dividends and payout restrictions, gives solutions of problems for shareholders whose rights are violated. The paper also examines the case law of dividend payout.

Įvadas

Dividendas – tai fiziniam ar juridiniam asmeniui, įsigijusiam tam tikros bendrovės akcijų, paskirta bendrovės pelno dalis.

Kiekviena bendrovė susiduria su dividendų mokėjimo politikos pasirinkimo dilema. Nuo jos (dividendų politikos) priklauso, kiek dividendų bus išmokama ir apskritai, ar bendrovė privalo juos mokėti. Dividendų politika taip pat lemia, iš kokių šaltinių bus mokami dividendai: iš ataskaitinio laikotarpio grynojo pelno, ankstesnių laikotarpių nepaskirstytojo pelno ir panašiai.

Ekonomikos sunkmečiu net ir mažų dividendų mokėjimas daro teigiamą įtaką akcijų kursui ir net visai finansų rinkai, o

dividendų nemokėjimas gali lemti staigų bendrovės akcijų kurso kritimą.

Mokslinės literatūros analizė parodė, kad dividendai ir jų mokėjimo problemos nėra plačiai nagrinėjamos moksliniuose darbuose. Apie dividendus daugiausiai kalbama ekonominiu požiūriu, o teisiniu aspektu nagrinėjamas tik jų apmokestinimas.

Pagrindiniai straipsnio tikslai – išsiaiškinti, ar Lietuvos ir Europos Sąjungos teisės aktai numato pareigą bendrovėms nustatyti aiškia ir vieša dividendų politiką, išanalizuoti, kokias teises turi akcininkai, kuriems dividendai nemokami arba neišmokami, ir kaip tas teises galima įgyvendinti, bei nustatyti, kokie yra taikomi dividendų mokėjimo apribojimai ir sąlygos.

Straipsnio objektas – dividendų mokėjimas ir su tuo susijusios problemos. Straipsnio objektui atskleisti naudojamas sisteminis ir lyginamasis metodai, aiškinantis tiek Europos Sąjungos direktyvų, reglamentų ir komunikatų, tiek Lietuvos Respublikos teisės aktų nuostatas, susijusias su dividendų mokėjimu, bei lyginant skirtingą juridinę galią turinčiuose teisės aktuose esančių nuostatų panašumus ir skirtumus.

1. Dividendų politikos pasirinkimas

Dividendo sąvoka. Remiantis Akcinių bendrovių įstatymo 60 straipsniu ir Civilinio kodekso 1.101 straipsnio 1 dalimi, 1.102 straipsnio 1 dalimi, galima netiesiogiai suformuluoti tokį dividendų apibrėžimą: dividendas – tai fiziniam ar juridiniam asmeniui, įsigijusiam tam tikros bendrovės akcijų, paskirta bendrovės pelno dalis, proporcinga tam asmeniui nuosavybės teise priklausančių akcijų nominaliai vertei.

Kooperatinių bendrovių (kooperatyvų) įstatyme pateikiama dividendų sąvoka ir jį apibrėžiami kaip kooperatinės bendrovės nariams išmokama pelno dalis, skirstoma proporcingai kiekvieno nario turimo pajaus dydžiui [13, 2 str. 7 d.].

Pagal Gyventojų pajamų mokesčio įstatymą dividendai yra ne tik akcinės ar uždarnosios akcinės bendrovės savininkams skirta pelno dalis, bet ir kiekvieno kito vieneto (individualios (personalinės) įmonės, ūkinės bendrijos ir pan.) savininkų „išsimintas“ pelnas. Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo 12 straipsnyje teigiama, kad dividendais taip pat laikomos gyventojui išmokėtos lėšos arba jam perleistas turtas, mažinant vieneto įstatinį kapitalą.

Susisteminius pateiktas dividendų apibrėžtis galima teigti, kad dividendai yra asmens teisė gauti bendrovės, į kurią asmuo yra investavęs, pelno dalį. Investavimo į akcijas kontekste dividendą galima laikyti tam tikru atlygiu, tam tikra nauda investuotojui (akcininkui). Vienas iš pagrindinių būdų sužinoti, ar bendrovė konkrečiam investuotojui yra tinkama šiuo požiūriu – išsiaiškinti, kokia dividendų politika ta bendrovė vadovaujasi.

Dividendų politika ir jos rūšys. Dividendų politika bendriausiu požiūriu – tai bendrovės nuostatos, kuriomis remiantis atliekami (bus atliekami) dividendų sprendimai.

Yra dvi pagrindinės dividendų politikos teorijos: dividendų irelevantiškumo ir „žvirblio ranke“.

Dividendų irelevantiškumo teorijos pradininkai M. H. Miller ir F. Modigliani (1958 m.). Pagal ją įmonės vertei turi poveikį pelnas, gaunamas naudojant turta, o ne šio pelno padalijimo tarp dividendų ir nepaskirstytojo pelno būdai. Iš čia darytina išvada, kad dividendų politika neturi įtakos akcijos rinkos kainai ir investuotojai gali pasirinkti bet kokią dividendų mokėjimo variantą.

Mokslininkai M. Gordon ir J. Linter (1966 m.) pateikė „žvirblio ranke“ dividendų politikos teoriją. Jie įrodinėjo, kad investuotojai, norėdami apsisaugoti, rinksis dividendus, o ne būsimas pajamas, kurios nėra garantuotos. Gaudami dividendus jie jaučiasi užtikrinti. „žvirblio ranke“ teorija įrodinėja, kad įmonės vertę maksimizuoja didelis dividendų išmokėjimo rodiklis [20, p. 253–256].

Pagal tai, kiek dividendai svarbūs akcininkams kaip pajamų šaltinis, skiriamos

tokios dividendų politikos rūšys: 1) pasyvioji dividendų politika; 2) aktyvioji dividendų politika.

Pagal tai, kaip nuo įmonės pasirinktos dividendų politikos kinta išmokamų dividendų dydis, skiriamos šios dividendų politikos rūšys:

- 1) liekamoji dividendų politika;
- 2) pastovių ir nuolat didėjančių dividendų politika;
- 3) pastovios dividendų mokėjimo normos politika;
- 4) mažų pastovių dividendų mokėjimo ir papildomų dividendų metų pabaigoje politika;
- 5) dividendų nemokėjimo politika [19].

Pasirinkus atitinkamą dividendų politiką, svarbu nuolat stebėti bendrovės veiklos rezultatus, analizuoti nepageidaujamus veiklos pokyčius ir jų priežastis, stebėti situaciją akcijų rinkoje investicijų patrauklumo atžvilgiu, analizuoti investuotojų poreikius, siekiant tinkamai įvertinti dividendų politikos tęstinumo būtinumą. Priėmus sprendimą nutraukti vykdomą bendrovėje dividendų politiką, vėl grįžtama prie naujos bendrovės dividendų politikos formavimo [21]. Taip bendrovė padidina rinkos dalyvių informuotumą, suteikia galimybę investuotojams priimti teisingesnį investicijų į akcijas sprendimą vartojimo poreikių atžvilgiu, kuria palankesnę investuotojų nuomonę apie save, sukuria bendrovės veiklos skaidrumo efektą.

Dividendų politikos (ne)privalomumas. Lietuvos įstatymai ir teisės aktai neįpareigoja bendrovės sukurti dividendų politiką ar ją nustatyti.

Akcinių bendrovių įstatymo 4 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kokia informacija

turi būti nurodoma bendrovės įstatuose. Dividendų mokėjimo politika prie šiuo įstatymu privalomai bendrovės įstatuose nurodomos informacijos nėra priskirta. To paties įstatymo 4 straipsnio 5 dalyje teigiama, kad bendrovės įstatuose gali būti ir kitų nuostatų, neprieštarujančių Akcinių bendrovių įstatymui ir kitiems įstatymams. Vadinasi, teisės aktai, bendrovei nenustatydami pareigos savo įstatuose įtvirtinti dividendų mokėjimo politikos, to nedraudžia daryti. Bendrovė turi galimybę pasirinkti, kaip jai elgtis – sukurti tam tikrą dividendų mokėjimo strategiją ir ja vadovautis savo veikloje (pavyzdžiui, dividendų politiką įtvirtinti bendrovės įstatuose) arba nenustatyti tokios strategijos.

Draudimas, susijęs su dividendais, numatytas Akcinių bendrovių įstatymo 42 straipsnio 4 dalyje: „bendrovei neleidžiama įstatuose ar akcijų pasirašymo sutartyje nustatyti dividendo dydį paprastųjų akcijų savininkams.“

Bendrovei pasirinkus nenustatyti dividendų politikos, investuotojams tokia bendrovė gali atrodyti nepatraukli, nestabili, nesuteikianti garantijų, kad dividendai esant pelnui bus mokami. Šį būdą yra pasirinkusios daugelis Lietuvos bendrovių: tokiose bendrovėse nenustatyti pelno paskirstymo prioritetai, nėra ilgalaikių strategiškai parengtų dividendų politikos įgyvendinimo planų, neatliekami dividendų išmokų įtakos bendriems ekonominiams ir įmonių finansiniams rodikliams tyrimai, bendrovėse neatliekama analizė, ar dividendų išmokos atitinka akcininkų ir pačios bendrovės interesus [21].

Vyrauja tam tikros dividendų politikos formavimo privalomumo investicinių kintamojo kapitalo bendrovių atžvilgiu iš-

imtys. Kolektyvinio investavimo subjektų įstatymo 54 straipsnio 1 dalies 5 punkte nustatyta, kad, be reikalavimų, kuriuos bendrovės įstatams nustato Akcinių bendrovių įstatymas, investicinės kintamojo kapitalo bendrovės įstatuose turi būti nurodoma ir pajamų (iš jų ir dividendų) akcininkams paskirstymo tvarka (išmokų periodiškumas, dividendams skiriama pelno dalis). Tai, savo ruožtu, reiškia, kad investicinės kintamojo kapitalo bendrovės savo įstatuose privalo nustatyti tam tikrą informaciją apie dividendus. Ši informacija gali būti suprantama kaip dalis bendrovės dividendų politikos.

Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2003/71/EB dėl prospekto, kuris turi būti skelbiamas, kai vertybiniai popieriai siūlomi visuomenei ar įtraukiami į prekybos sąrašą, ir iš dalies pakeičiančioje direktyvą 2001/34/EB, nustatyta, kad prospekte nurodoma visa informacija, kuri, remiantis konkrečiu emitento ir vertybinių popierių, kurie siūlomi visuomenei arba įtraukiami į prekybos reguliuojamoje rinkoje sąrašą, pobūdžiu, yra būtina siekiant leisti investuotojams motyvuotai įvertinti emitento ir kiekvieno garanto turtą ir įsipareigojimus, finansinę padėtį, pelną ir nuostolį bei perspektyvas, taip pat su tokiais vertybiniais popieriais susijusias teises. Vertybinių popierių įstatyme iš esmės pakartojamos direktyvos nuostatos. Nei direktyva, nei nacionalinis įstatymas nenustato prievolės prospekte įvardyti bendrovės dividendų politiką.

Konkrečius prospektų aprašus ir formas priklausomai nuo vertybinių popierių rūšies reglamentuoja Komisijos reglamentas (EB) Nr. 809/2004, įgyvendinantis Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2003/71/EB nuostatas. Šio reglamento I priede [1, 20.7, 20.7.1 p.] nurodoma, kad

prie informacijos apie emitentą turi būti nurodoma dividendų mokėjimo tvarka, kurioje pateikiamas emitento dividendų paskirstymo ir tokio paskirstymo apribojimų politikos apibūdinimas. Taip pat privaloma pateikti informaciją apie dividendus už vieną akciją kiekvienais istorinės finansinės informacijos laikotarpio finansiniais metais pasikeitus emitento akcijų skaičiui ir šią informaciją reikia pakoreguoti taip, kad ją būtų galima palyginti. Taigi tam tikros dividendų politikos privalomumo emitentui apraiškos yra nustatytos. Šiuose reikalavimuose įpareigojama nustatyti ne konkrečią bendrovės dividendų politiką, o dividendų paskirstymo tvarką, kuri laikytina tik daline dividendų politikos informacija (panašiai kaip reikalavimai investiciniams kintamojo kapitalo bendrovėms).

Vertybinių popierių įstatymo 7 straipsnyje nustatyta atsakomybė už prospekte pateiktą informaciją. Šiame straipsnyje teigiama, kad „investuotojas, patyręs žalos dėl prospekte pateiktos neteisingos ar neišsamios informacijos, turi teisę Civilinio kodekso nustatyta tvarka iš atsakingų asmenų reikalauti žalos atlyginimo“. Vadinasi, vadovaudamasis šia nuostata, investuotojas, kuris įsigijo bendrovės akcijų vien dėl to, kad rėmėsi prospekte pateikta informacija apie dividendų mokėjimą, ir jau po akcijų įsigijimo patyręs, kad bendrovė nė vienais finansiniais metais nemokėjo dividendų, formaliai galėtų reikalauti žalos atlyginimo iš tos bendrovės už neteisingai pateiktą informaciją prospekte ir jo teisėtų lūkesčių principo pažeidimą.

2. Dividendų mokėjimas

Dividendų mokėjimo tvarka. Dividendų mokėjimo tvarką reglamentuoja Lietuvos

Respublikos civilinis kodeksas ir Akcinių bendrovių įstatymas. Šie teisės aktai numato akcininkų turtines teises. Viena iš pagrindinių turtinių teisių yra akcininko teisė gauti bendrovės pelno dalį (dividendą).

Siekiant įgyvendinti teisę į dividendus, pirmiausia reikia būti bendrovės akcininku. Akcininku tampa asmuo, kuris įsigyja bendrovės akcijų, arba investuotojas, kuris nusprendžia investuoti į bendrovės akcijas. „Įsigijimas“ reiškia, kad asmuo sumoka tam tikrą atlygį už įsigyjamą akciją ir jai suteikiamas turtines ir neturtines teises, t. y. akcija yra apmokama. Akcijų apmokėjimas yra jų emisijos kainos apmokėjimas. Akcijos gali būti apmokamos pinigais ar akcijas apmokančiam asmeniui nuosavybės teise priklausančiais nepiniginiais įnašais. Akcijos laikomos apmokėtomis, kai jas pasirašęs asmuo įmoka paskutinį piniginių įnašą ar perduoda visą akcijų pasirašymo sutartyje nurodytą nepiniginį įnašą bendrovės nuosavybėn [15, 45 str. 1, 10 d.]. Priklausomai nuo to, akcija apmokėta ar ne, nustatomas mokamų dividendų dydis. Jeigu akcija nevisiškai apmokėta ir jos apmokėjimo terminas nepasibaigęs, akcininko dividendas mažinamas proporcingai neapmokėtos akcijos kainos daliai. Jeigu akcija nevisiškai apmokėta ir apmokėjimo terminas yra pasibaigęs – dividendas nemokamas. Akcinių bendrovių įstatymas bendrovei suteikia galimybę savo įstatuose nustatyti, kad mažinamas ir apmokėtų akcijų dividendas, jeigu už jas baigta mokėti tais finansiniais metais, už kuriuos dividendas yra skiriamas.

Dividendai gali būti mokami tik tokiu atveju, jei jie buvo paskirti visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimu. Eilinis visuotinis akcininkų susirinkimas, patvir-

tinęs metinių finansinių ataskaitų rinkinį, turi paskirstyti paskirstytinąjį bendrovės pelną (nuostolius) [15, 59 str. 1 d.]. Šiame sprendime turi būti nurodoma, kokia pelno dalis skiriama dividendams mokėti. Sprendimas priimamas kvalifikuota balsų dauguma, kuri negali būti mažesnė kaip 2/3 visų susirinkime dalyvaujančių akcininkų akcijų suteikiamų balsų. Taip paskirti dividendai yra bendrovės išpareigojimas akcininkams ir šie turi teisę dividendą išreikalauti iš bendrovės kaip jos kreditoriai. Dividendus turi teisę gauti tie asmenys, kurie visuotinio akcininkų susirinkimo, paskelbusio dividendus, dienos pabaigoje (akcinėje bendrovėje – teisių apskaitos dienos pabaigoje) buvo bendrovės akcininkai ar kitokiu teisėtu pagrindu turėjo teisę į dividendus.

Pagal Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 60 straipsnio 4 dalį bendrovė turi išmokėti paskirtus dividendus ne vėliau kaip per vieną mėnesį nuo sprendimo paskirstyti pelną priėmimo dienos. Eilinis visuotinis akcininkų susirinkimas turi įvykti kasmet ne vėliau kaip per keturis mėnesius nuo finansinių metų pabaigos. Bendrovė paskirtus dividendus išmoka pinigais. Dividendus mokėti avansu Akcinių bendrovių įstatymas draudžia. Be to, akcininkas turi veikti sąžiningai, nes jam išmokėtą dividendą bendrovė gali išieškoti, jeigu akcininkas žinojo ar turėjo žinoti, kad dividendas yra paskirtas ir (arba) išmokėtas neteisėtai.

Ši dividendų mokėjimo tvarka taikoma tada, kai visuotinis akcininkų susirinkimas, paskirstydamas pelną, nutarė mokėti dividendus. Tačiau galima situacija, kai dividendai nebus skiriami ir mokami. Tuo atveju bus taikomi tam tikri įstatymuose

numatyti dividendų mokėjimo apribojimai ir sąlygos.

Dividendų mokėjimo apribojimai ir sąlygos. Akcinių bendrovių įstatymo 60 straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad visuotinis akcininkų susirinkimas negali priimti sprendimo skirti ir išmokėti dividendus, jei tenkinama bent viena iš šių sąlygų:

- 1) bendrovė yra nemoki ar išmokėjusi dividendus taptų nemoki;
- 2) paskirstytinojo ataskaitinių finansinių metų pelno (nuostolių) suma yra neigiama (gauta nuostolių);
- 3) bendrovės nuosavas kapitalas yra mažesnis arba išmokėjus dividendus taptų mažesnis už bendrovės įstatinio kapitalo, privalomojo rezervo, perkainojimo rezervo bei rezervo savoms akcijoms įsigyti sumą.

Apie bendrovės nemokumą kalbama Įmonių bankroto įstatymo 2 straipsnio 8 dalyje. Bendrovė laikoma nemokia, kai ji nevykdo įsipareigojimų (nemoka skolų, neatlieka iš anksto apmokėtų darbų ir kt.) ir pradelsti įmonės įsipareigojimai (skolos, neatlikti darbai ir kt.) viršija pusę į jos balansą įrašyto turto vertės.

Tai, kad visuotinis akcininkų susirinkimas negali priimti sprendimo skirti ir išmokėti dividendus, jei tenkinama bent viena iš Akcinių bendrovių įstatymo 60 straipsnio 3 dalies sąlygų, reiškia, kad tokio sprendimo priėmimas yra žalingas bendrovei ir toks sprendimas gali būti teismo tvarka pripažįstamas negaliojančiu.

Ieškinį dėl bendrovės visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimų negaliojimo gali pareikšti akcininkai, kreditoriai, bendrovės vadovas, valdybos ir stebėtojų tarybos nariai ar kiti įstatymuose numatyti asmenys ne vėliau kaip per 30 dienų nuo

dienos, kurią ieškovas sužinojo arba turėjo sužinoti apie ginčijamą sprendimą. Pelno paskirstymo sprendimas, kai nusprendžiama skirti ir išmokėti dividendus, taip pat gali būti nuginkijamas, jei buvo priimtas pažeidžiant susirinkimo sušaukimo arba darbotvarkės sudarymo tvarką.

Yra išimtinių apribojimų, susijusių su dividendais, priklausomai nuo bendrovės juridinės formos. Tokios išimtys yra taikomos finansų įstaigoms.

Finansų įstaigoms yra taikomi įvairūs steigimosi, registravimosi, veiklos ribojimai ir sąlygos, todėl ribojimai išmokamiems finansų įstaigų dividendams nėra išimtis. Finansų įstaigų įstatymo 30 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad finansų įstaigos dalyviai gali priimti nutarimą skirti dalį paskirstytinojo rezultato dividendams arba kitoms pelno dalims išmokėti ir kitiems tikslams, jeigu įvykdytos šios sąlygos:

- 1) ankstesnių finansinių metų nepadengtas nuostolis perkeltas į finansinių metų pradžią;
- 2) padaryti Lietuvos Respublikos įstatymuose nustatyti privalomi atskaitymai į privalomą rezervą arba rezervinį kapitalą ir atsargos rezervą;
- 3) padaryti atskaitymai į finansų įstaigos steigimo dokumentuose nustatytus rezervus;
- 4) išmokėjus dividendus ir panaudojus pelno dalį kitiems tikslams, finansų įstaigos kapitalas atitinka įstatymų ir kitų teisės aktų reikalavimus.

Dividendų mokėjimo ribojimų ir sąlygų nesilaikymas priežiūros institucijai suteikia teisę atšaukti finansų įstaigai išduotą licenciją teikti licencines finansines paslaugas. Be to, priežiūros institucija, atsižvelgdama į pažeidimo turinį, šio pa-

žeidimo ir poveikio priemonės taikymo pasekmes finansų įstaigų sistemos saugumui, stabilumui ir patikimumui, priėmusi sprendimą atšaukti finansų įstaigai išduotą licenciją teikti finansines paslaugas, gali pasiūlyti jos dalyviams likviduoti finansų įstaigą ar inicijuoti jos bankroto procedūrą, taip pat pati inicijuoti finansų įstaigos bankroto procedūrą [11, 10 str. 3 d.]. Tokių teisinių pasekmių galimas atsiradimas yra svarus motyvas finansų įstaigoms laikytis aptariamų dividendų mokėjimo sąlygų.

Dabartinės pasaulinės finansų krizės sąlygomis ypatingas dėmesys yra skiriamas vienos iš finansų įstaigų, t. y. bankų, kapitalui atkurti. Priimti Komisijos komunikatai 2008/C 270/02, 2009/C 10/03, 2009/C 72/01, numatantys pagrindines priemones, kurių gali imtis valstybės narės, kad išlaikytų stabilumą ir tinkamą finansų rinkų veikimą. Viena iš pagrindinių priemonių yra valstybės intervencija į bankų kapitalą. Komisija pabrėžia, kad valstybės intervencija turėtų būti proporcinga ir laikina bei parengta taip, kad bankai būtų skatinami grąžinti lėšas valstybei iš karto, kai tik leis aplinkybės rinkoje, ir kad po krizės Europos bankų sektorius taptų konkurencingas ir veiksmingas [6, 11 p.]. Šiuose komunikatuose skiriama dėmesio ir dividendų mokėjimui bei dividendų politikai. Siūloma valstybėms narėms apsvastyti galimybę naudoti ribojančią dividendų politiką, kad užtikrintų laikiną valstybės intervencijos pobūdį. Ribojanti dividendų politika būtų susijusi su tikslu užtikrinti realios ekonomikos kreditavimą ir stiprinti bankų gavėjų kapitalo bazę. Komisija pažymi, kad svarbu leisti mokėti dividendus, kai tai yra paskata suteikti naują privatų kapitalą iš esmės patikimiems bankams. Atsižvelgiant

į šiuos svarstymus, dividendų mokėjimo suvaržymai galėtų, pavyzdžiui, būti riboti laiko atžvilgiu arba būti susiję su gaunamo pelno procentine dalimi ar su naujo kapitalo įnašu [6, 33 p.]. Komisija taip pat numato, kad sunkumus patiriančiuose bankuose sanavimo ir restruktūrizavimo procedūrų vykdymo etapų metu turėtų būti taikomos santūraus elgesio užtikrinimo priemonės. Pirmiausia tokios priemonės turi apimti ribojančią dividendų politiką, įskaitant draudimą mokėti dividendus bent jau restruktūrizavimo metu. Tarp tokių priemonių turi būti ir vadovų atlyginimų arba priedų paskirstymo apribojimai, išpareigojimai atkurti ir išlaikyti didesnę mokumo koeficientą, suderinamą su finansinio stabilumo tikslu, ir valstybės teikiamo kapitalo grąžinimo grafikas [6, 34 p.].

Atsižvelgiant į šiuos komunikatus, 2009 m. liepos 22 d. buvo priimtas Finansinio tvarumo įstatymas. Jame nustatytos finansinio stabilumo stiprinimo priemonės, jų taikymas, panaudojimo aplinkybės ir principai, taikymo sąlygos. Šiame įstatyme įtvirtinama, kad, nustatant finansinio stabilumo stiprinimo priemonės taikymo sąlygas, be kita ko, gali būti nustatyti dividendų ir tantjemų mokėjimų ribojimai. Apie dividendų mokėjimų ribojimus kalbama Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo. „Dėl valstybės garantijų bankų stabilumui didinti teikimo taisyklių, pasitikėtinių (subordinuotų) paskolų bankams teikimo taisyklių ir bankų turto išpirkimo taisyklių patvirtinimo“ projekte Nr. 2326(1)-01. Su šiuo projektu pateiktų Valstybės garantijų bankų stabilumui didinti teikimo taisyklių 13.1. punkte nurodoma, kad, nustatant finansinio stabilumo stiprinimo priemonės taikymo sąlygas, gali

būti taikomi ne tik apribojimai mokėti dividendus, bet galimas ir visiškas dividendų mokėjimo uždraudimas.

Taigi, dividendų mokėjimo apribojimai ir sąlygos nustatomi bendrai visoms bendrovėms, diferencijuojami pagal juridinę bendrovės formą, taip pat apribojimai įtvirtinti atsižvelgiant į ekonomikos padėtį šalyje ar valstybių sandraugoje. Pabrėžtina, kad atitinkami mokėjimo dividendų apribojimai ir sąlygos turi būti nustatomi įstatymu ar kitu teisės aktu, turinčiu įstatymų teisinę galią.

Dividendų nemokėjimas ir būdai jų išreikalauti. Lietuvos teismų praktika. Dividendai yra bendrovės išsipareigojimas akcininkams, tad jie turi teisę reikalauti dividendų iš bendrovės kaip jos kreditoriai. Tarp akcininko ir bendrovės susiklosto prievoliniai santykiai, kuriuos reglamentuoja Civilinis kodeksas. Šio kodekso 6.1 straipsnyje prievolė apibrėžiama kaip teisinis santykis, kurio viena šalis (skolininkas) privalo atlikti kitos šalies (kreditoriaus) naudai tam tikrą veiksmą arba susilaikyti nuo tam tikro veiksmo, o kreditorius turi teisę reikalauti iš skolininko, kad šis įvykdytų savo pareigą. Šioje situacijoje bendrovė yra skolininkas, o akcininkas yra kreditorius. Todėl, praėjus vienam mėnesiui nuo sprendimo skirti dividendus ir dividendų negavus, t. y. skolininkui neįvykdžius savo išsipareigojimų, akcininkas taps kreditoriumi ir galės kreiptis į teismą dėl dividendų išreikalavimo iš bendrovės.

Kadangi Civiliniame kodekse ir Akcinių bendrovių įstatyme dividendams mokėti nenumatyta specialaus ieškinio senaties termino, jam taikomas bendrasis, Civilinio kodekso 1.125 straipsnio 1 dalyje nustatytas dešimties metų ieškinio se-

naties terminas. Tokios pačios nuomonės yra ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas¹. Vadinasi, akcininkas, kuriam neišmokama dividendų, net ir po dešimties metų galės kreipdamasis į teismą reikalauti bendrovės juos sumokėti. Be bendrojo senaties termino, tokioms byloms, kai į teismą kreipiamasi dėl dividendų išmokėjimo, taikomos visos bendrosios kreipimosi į teismą nuostatos.

Dažna situacija, kai bendrovė nusprendžia nemokėti dividendų, nors turi pakankamai pelno. Sprendimas dėl pelno paskirstymo yra priimamas 2/3 susirinkime dalyvaujančių balsų dauguma, todėl nesutinkantys su vienu ar kitu pelno paskirstymo variantu (pavyzdžiui, kai numatoma tam tikrais metais nemokėti dividendų) akcininkai gali balsuoti prieš tokį sprendimą. Smulkieji akcininkai, sudarantys nedidelį procentą balsų bei norintys gauti dividendų ir balsuojantys prieš sprendimą nemokėti dividendų, tokiu būdu gali neleisti pasiekti 2/3 balsų daugumos ir blokuoti jiems nepalankaus bei jų interesus pažeidžiančio sprendimo priėmimą. Tai praktiškai vienintelis teisinis būdas smulkiesiems akcininkams daryti įtaką sprendžiant dividendų mokėjimo klausimą.

Nagrinėjant Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką pastebėta, kad bendrovės, būdamos atsakovu byloje, susijusiose su nagrinėjama tema, dažniausiai bando įrodyti, kad visuotinis akcininkų susirinkimas priėmė neteisėtą sprendimą dėl dividendų mokėjimo, t. y. bando jį nugincy-

¹ 2002 m. kovo 12 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartyje Nr. 3K-3-399/2002 nurodoma, kad „pažeistos teisės gynimui taikomi bendri ieškininės senaties terminai, numatyti Civiliniame kodekse, nes specialios normos, reglamentuojančios šią akcininkų turtinę teisę, nenustato kitokių jos gynimo terminų“.

ti. Dažniausiai tokie atsakovo argumentai teismo yra atmetami kaip nepagrįsti, nes nustatoma, kad bendrovė tuo metu, kai buvo priimtas sprendimas dėl dividendų mokėjimo, buvo moki, be to, niekas tokio visuotinio akcininkų susirinkimo neapšundė teismui. Kitas dažnas argumentas yra ieškinio senaties termino praleidimas. Teismas konstatuoja, kad ieškinio senaties terminą nutraukia tokie skolininko veiksmai, kurie rodo jį pripažinus prievole. Tačiau neišmokėtų dividendų, kaip įmonės skolos, apskaitymas įmonės buhalteriniuose dokumentuose savaime nepripažintinas prievolės pripažinimą reiškančiais skolininko veiksmais, nutraukiančiais ieškinio senaties terminą. Taip pat veiksmai, kurie rodytų skolos pripažinimą, skolininko turi būti atlikti ne apskritai, bet būtent kreditoriaus atžvilgiu [25].

Teismas yra pasisakęs, kad bendrovės įsipareigojimas akcininkams sumokėti dividendus negali būti tapatinamas su paskoliniu įsipareigojimu, nes paskoliniam teisiniams santykiams būdinga tai, kad pagal juos gražintinai perduodami nuosavybės pinigai (ar rūšiniais požymiais apibrėžti daiktai), o akcininkas bendrovei jokių pinigų neperduoda – bendrovė paskelbdama dividendus prisiima įsipareigojimą akcininkui. Teismo nuomone, vien dėl to, kad akcininkų susirinkimo nutarimu dividendų mokėjimas atidėtas, bendrovės įsipareigojimas akcininkams netampa paskoliniais santykiais [26]. Bendrovės ir akcininko santykiai, kai pastarajam teisėtai paskirti dividendai yra nemokami, laikytini dividendų mokėjimo santykiais [24].

Teismas yra sprendęs dividendų ir metinių išmokų (tantjemų) valdybos ir stebėtojų tarybos nariams skyrimo klausimą.

Teisėjų kolegija konstatavo, kad „pagal įstatymą ir bendrovės įstatus, nustatant skiriamo tantjemoms ir kitiems tikslams pelno dalies dydį, būtina atsižvelgti į dvi sąlygas: 1) tantjemoms ir kitiems tikslams skiriama grynojo pelno dalis negali būti didesnė kaip 1/5 dalis grynojo pelno ir 2) tantjemoms ir kitiems tikslams skiriama dalis negali būti didesnė už pelno dalį, skirtą dividendams“ [27]. Teismas suformulavo išvadą, kad, neskyrus grynojo pelno dividendams, negali būti mokamos tantjemos. Vadinasi, kai visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimu nusprendžiama mokėti tantjemas, o dividendų – nemokėti, akcininkas gali ginčyti tokį sprendimą kaip negaliojantį.

3. Dividendų apmokestinimas

Dividendų apmokestinimas pelno ir gyventojų pajamų mokesčiu. Dividendai yra tam tikros fizinio ar juridinio asmens gaunamos pajamos, kurios pagal Lietuvos Respublikos įstatymus turi būti apmokestinamos.

Pagal Lietuvos teisės aktus, kai bendrovė išmoka dividendus kitai įmonei, atsižvelgiant į dividendus bus skaičiuojamas pelno mokesčio. Remiantis Pelno mokesčio įstatymo 33 straipsniu, Lietuvos vienetą gaunami dividendai už turimas Lietuvos vienetų akcijas, kapitalo dalį ar kitų teisių turėjimą apmokestinami taikant 15 procentų pelno mokesčio tarifą (nuo 2009 m. sausio 1 d. iki 2010 m. sausio 1 d. buvo taikomas 20 procentų tarifas). Mokesčių nuo išmokamų dividendų apskaičiuoja, išskaito ir sumoka į biudžetą dividendus išmokantis Lietuvos vienetas. Įstatyme nustatyta išimtis ir leidžiama neapmokestinti dividendų, su sąlyga, kad Lietuvos vienetas

ne trumpiau kaip 12 mėnesių be pertraukų, įskaitant dividendų paskirstymo momentą, valdo ne mažiau kaip 10 procentų balsus suteikiančių akcijų (dalių, paju) Lietuvos įmonės, kurioje gauna dividendus. Dividendus gavusios bendrovės nuo dividendų sumokėta mokesčio suma gali sumažinti savo į biudžetą mokėtiną pelno mokesčių.

Dividendų, išmokamų užsienio vienetams, apmokestinimo tvarka įtvirtinta Pelno mokesčio įstatymo 34 straipsnyje. Nuo Lietuvos vieneto gaunamų dividendų apmokestinimo tvarkos ji skiriasi tuo, kad, kai dividendus gaunantis užsienio vienetas įregistruotas ar kitaip organizuotas tikslinėse teritorijose, dividendų neapmokestinimo lengvata tam vienetui negali būti taikoma. Užsienio vienetas, dividendus gaunantis iš Lietuvos vieneto, gali susimąžinti mokėtiną pelno mokesčio sumą, jeigu to vieneto nacionaliniai įstatymai numato tokią galimybę.

Savo ruožtu Lietuvos vieneto už turimas ar nuolatinės buveinės už jai priskirtas užsienio vienetų akcijas, kapitalo dalį ar kitų teisių turėjimą gaunamų dividendų apmokestinimo tvarka nuo prieš tai aptartų tvarkų skiriasi tuo, kad, remiantis Valstybinės mokesčių inspekcijos komentaru, nustatytas minimalus 12 mėnesių balsus suteikiančių akcijų valdymo laikotarpis, kuris suteikia teisę neapmokestinti Lietuvos vieneto iš užsienio vieneto gaunamų dividendų, nebūtinai turi būti suėjęs dividendų paskirstymo datą – jei Lietuvos vienetas turi tikslą išlaikyti tas akcijas ne trumpiau nei 12 mėnesių, jam galima taikyti šią neapmokestinimo išimtį. Paaiškėjus, kad minėta sąlyga nebus įvykdyta (pvz., akcijos (visos arba jų dalys) yra perleidžiamos ar kitaip nustojama jas valdyti),

Lietuvos vienetas atitinkamą pelno mokesčių turi sumokėti į biudžetą. Už ne laiku sumokėtą mokesčių skaičiuojami delspinigiai Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo nustatyta tvarka [22]. Be to, Lietuvos vienetas iš užsienio vieneto gaunamų dividendų neįtraukia į pajamas.

Kai dividendai yra išmokami fiziniam asmeniui, jo gautos pajamos yra apmokestinamos gyventojų pajamų mokesčiu, kurį reglamentuoja Gyventojų pajamų mokesčio įstatymas. Pajamoms iš paskirstytojo pelno yra taikomas 20 procentų pajamų mokesčio tarifas. Kitoms fizinio asmens gautoms pajamoms, kurios yra gyventojų pajamų mokesčio objektai, taikomas mažesnis tarifas nei pajamoms, gautoms iš dividendų, t. y. 15 procentų tarifas. Pažymėtina, kad pagal 2009 m. Sveikatos draudimo įstatymo ir Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo pakeitimus nuo Lietuvos nuolatinio gyventojų gaunamų dividendų, skirtingai nei nuo nenuolatinio Lietuvos gyventojų gautų dividendų, turėjo būti mokamos 6 procentų privalomojo sveikatos draudimo įmokos. Lietuvos bendrovė, išmokėdama dividendus Lietuvos nuolatiniam gyventojui, privalėjo sumokėti 26 procentų sumą nuo paskirstytojo pelno. Šie pakeitimai nuo 2010 m. sausio 1 d. buvo atšaukti.

Tarptautiniai dividendų dvigubo apmokestinimo saugikliai. Tam, kad bendrovėms ir akcininkams nebūtų uždedama dviguba mokesstinė našta nuo dividendų, 1990 m. liepos 23 d. buvo priimta Europos Tarybos direktyva 90/435/EEB dėl bendrosios mokesčių sistemos, taikomos įvairių valstybių narių patronuojančioms ir dukterinėms bendrovėms, taip pat Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos

Modelinė pajamų ir kapitalo dvigubo apmokestinimo išvengimo konvencija.

Tai nuorodos, kuriomis konkrečioms susitariančioms valstybėms siūloma vadovautis sudarant dvigubo apmokestinimo išvengimo sutartis. Vadovaujantis šiais tarptautiniais dokumentais, Lietuvoje buvo priimtos dvigubą pajamų apmokestinimą panaikinančios Pelno mokesčio bei Gyventojų pajamų mokesčio įstatymų nuostatos.

Pagal Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo 37 straipsnį, nuolatinis Lietuvos gyventojas užsienio valstybėje, kuri yra Europos Sąjungos valstybė narė arba su kuria yra sudaryta ir taikoma dvigubo apmokestinimo išvengimo sutartis, sumokėtą pajamų mokesčio arba jam tapataus mokesčio sumą nuo toje valstybėje gautų dividendų gali atskaityti iš Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo nustatyta tvarka apskaičiuoto pajamų mokesčio sumos. Tam, kad mokesčiai būtų atskaitomi, Lietuvos nuolatinis gyventojas privalo pateikti užsienio valstybės mokesčio administratoriaus patvirtintus dokumentus apie toje valstybėje per tą mokestinį laikotarpį gautas pajamas ir nuo jų sumokėtą pajamų mokesčio arba jam tapataus mokesčio sumą. Mokesčiai nebus atskaitomi, jeigu pajamos, nuo kurių apskaičiuojamas pajamų mokestis, yra gautos užsienio valstybėje, įtrauktoje į finansų ministro nustatytą Tikslinių teritorijų sąrašą.

Pelno paskirstymo būdai ne dividendais. Norėdamos sumažinti mokesčių našta, tenkančią dividendams, bendrovės bando dividendų išmokėjimą pakeisti kitais pelno paskirstymo būdais.

Vienas iš tokių būdų yra įstatinio kapitalo mažinimas. Akcininkai gali išsimokėti

lėšas sumažindami įmonės įstatinį kapitalą iki leidžiamo dydžio ir išsimokėti laisvas lėšas. Jeigu savininkai atsiima pinigų, kuriuos kažkada įmokėjo į bendrovę, mokesčių mokėti nereikia. Mažinant kapitalą, nereikia mokėti pelno mokesčio, o išmokant pinigų dividendais, reikia uždirbti pelno ir sumokėti pelno mokestį [30].

Kitas būdas paskirstyti gautą bendrovės pelną – tantjemų mokėjimas. Šioms išmokoms taikomas mažesnis gyventojų pajamų mokestis nei pajamoms, gautoms išmokant dividendus. Vertėtų nepamiršti šiame straipsnyje aptartos 2002 m. gegužės 22 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutarties Nr. 3K-3-791/2002, kurioje teismas suformulavo išvadą, kad, neskyrus grynojo pelno dividendams, negali būti išmokamos tantjemos. Todėl, kai visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimu bus nuspręsta mokėti tantjemas, o dividendų – nemokėti, akcininkas galės ginčyti tokį sprendimą kaip negaliojantį.

Bendrovė taip pat gali suteikti paskolą akcininkui ar išsinuomoti iš akcininko jo asmeninį turtą. Bendrovės fiziniams ir juridiniams asmenims bendra paskolintų lėšų suma negali viršyti jos nuosavo kapitalo, o palūkanų norma turi atitikti tikrąją rinkos kainą. Jei akcininkui bus suteikta beprocentė paskola arba nustatytos lengvatinės palūkanos, tada tokiu būdu fizinio asmens gaunama nauda bus apmokestinta bendra tvarka, kad nebūtų vengiama mokesčių. Turto nuomos kaina taip pat turi atitikti rinkos sąlygas. Akcininkui išmokamos turto nuomos pajamos bus apmokestinamos bendra tvarka [30].

Bendrovės išleistų akcijų atpirkimas taip pat yra apmokestinamas mažesniais mokesčiais, nei išmokant dividendus.

Paskirstant pelną aptartais būdais, reikėtų nepamiršti, kad Mokesčių administravimo įstatymo 69 straipsnyje yra įtvirtintas turinio viršenybės prieš formą principas, kurį mokesčių administratorius gali pritaikyti ir apskaičiuoti mokesčius bendrovei, atkuriant tikrąsias aplinkybes. Tokią situaciją puikiai iliustruoja 2009 m. rugsėjo 28 d. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartis Nr. A⁵⁵⁶-1034/2009, kurioje teismas konstatavo, kad taikant aptariamą teisės normą reikšmingomis gali būti pripažintos aplinkybės, kurios laiko aspektu atsirado po tiriamo (abejones keliančio) sandorio sudarymo, t. y. taikant šią teisės normą atliekamas retrospektyvus paties sandorio ir jo teisinių pasekmių vertinimas. Taip pat, taikant šią normą, būtina nustatyti joje nurodytą mokesčio mokėtojo tikslą (gauti šioje normoje apibūdintą mokestinę naudą). Tai reiškia, kad ši teisės norma taikytina tik tuo atveju, kai nustatoma, kad tiriamo (abejones keliančio) sandorio (ūkinės operacijos) tikslas yra vienintelis – gauti minėtą mokestinę naudą. Vadinasi, bendrovė, norėdama ne dividendais paskirstyti pelną vien turėdama tikslą gauti mokestinę naudą, vis tiek gali būti apmokestinama taip, kaip išmokant dividendus. Taip atsitiko ir aptariamoje administracinėje byloje, kurioje teismas, įvertinęs bylos aplinkybes, nusprendė akcijų pardavimo sandorį

vertinti kaip dividendų išmokėjimą ir apmokestinti pagal dividendų mokėjimo ir gavimo tvarką.

Išvados

1. Investavimo į akcijas požiūriu dividendus galima laikyti tam tikru atlygiu, nauda investuotojui (akcininkui).
2. Dividendų politika suprantama kaip bendrovės priimtos tam tikros nuostatos, kuriomis remiantis yra priimami sprendimai, susiję su dividendų mokėjimu.
3. Pagal Lietuvos ir Europos Sąjungos teisės aktus pasirinkti dividendų politiką bendrovei nėra privalu.
4. Dividendai yra bendrovės išsipareigojimas akcininkams, šie turi teisę reikalauti dividendų iš bendrovės kaip jos kreditoriai.
5. Bendrovėms yra nustatyti bendri dividendų mokėjimo apribojimai ir sąlygos, ypatingą dėmesį skiriant finansų įstaigų mokamiems dividendams. Tai atspindi Europos Komisijos priimti komunikatai ir jų pagrindu priimti nauji Lietuvos teisės aktai.
6. Teisiniai būdai išreikalauti priklausančių dividendų ar daryti įtaką sprendžiant dividendų nemokėjimo klausimą yra minimalūs ir mažai reglamentuoti.
7. Dividendų nemokėjimo bylų teismų praktika nėra gausi.

LITERATŪRA

Teisės aktai

1. 2004 m. balandžio 29 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 809/2004, įgyvendinantis Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2003/71/EB nuostatas dėl prospektuose pateikiamos informacijos bei šių prospektų formato, įtraukimo nuorodos

būdu ir paskelbimo bei reklamos skleidimo. OL L 149, 2004 4 30, p. 1.

2. 2003 m. gruodžio 22 d. Tarybos direktyva 2003/123/EB, iš dalies keičianti direktyvą 90/435/EEB dėl bendrosios mokesčių sistemos, taikomos įvairių valstybių narių patronuojančioms ir dukterinėms bendrovėms. OL L 7, 2004 1 13, p. 41.

3. 2003 m. lapkričio 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/71/EB dėl prospekto, kuris turi būti skelbiamas, kai vertybiniai popieriai siūlomi visuomenei ar įtraukiami į prekybos sąrašą, ir iš dalies pakeičianti direktyvą 2001/34/EB. OL L 345, 2003 12 31, p. 64.
4. 1990 m. liepos 23 d. Europos Tarybos direktyva 90/435/EEB dėl bendrosios mokesčių sistemos, taikomos įvairių valstybių narių patronuojančioms ir dukterinėms bendrovėms. OL L 225, 1990 8 20, p. 6.
5. 2009 m. kovo 26 d. Komisijos komunikatas dėl sumažėjusios vertės turto tvarkymo Bendrijos bankų sektoriuje. OL C 72, 2009 3 26, p. 1–22.
6. 2009 m. sausio 15 d. Komisijos komunikatas – Finansų įstaigų kapitalo atkūrimas esant dabartinei finansų krizei: pagalbos apribojimas iki mažiausios būtinos sumos ir apsaugos priemonės nuo netinkamo konkurencijos iškraipymo. OL C 10, 2009 1 15, p. 2–10.
7. Lietuvos Respublikos finansinio tvarumo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2009, nr. 93-3985.
8. Lietuvos Respublikos vertybinių popierių įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2007, nr. 17-626.
9. Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2004, nr. 63-2243.
10. Lietuvos Respublikos kolektyvinio investavimo subjektų įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2003, nr. 74-3424.
11. Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 91-3891.
12. Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 73-3085.
13. Lietuvos Respublikos kooperatyvinių bendrovių (kooperatyvų) įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 57-2296.
14. Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2001, nr. 110-3992.
15. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, nr. 64-1914.
16. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262.
17. Lietuvos Respublikos finansų ministro 2001 m. gruodžio 22 d. įsakymas Nr. 344 „Dėl tikslinių teritorijų sąrašo patvirtinimo“ (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2001, nr. 110-4021.
18. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl valstybės garantijų bankų stabilumui didinti teikimo taisyklių, pasitiktėinių (subordinuotų) paskolų bankams teikimo taisyklių ir bankų turto išpirkimo taisyklių patvirtinimo“ projektas Nr. 2326(1)-01. Pateiktas derinti suinteresuotoms institucijoms ir visuomenei 2009 m. spalio 13 d.

Specialioji literatūra

19. ALEKNEVIČIENĖ, V.; DOMEIKA, P.; JATKŪNAITĖ, D. The Development of Company Dividend Policy in Respect of Profit Distribution Priorities. *Engineering Economics*, 2006, no 5 (50).
20. OBI, Cyril Pat. *Verslo finansų pagrindai*. Kaunas: Technologija, 1999.
21. JATKŪNAITĖ, D. *Įmonės informatyvioji dividendų politikos formavimo ir testavimo modeliai*. Lietuvos žemės ūkio universitetas, 2005.
22. SAVČUK, O.; TUMKIENĖ, V. Dividendų apmokestinimas: Lietuvos vieneto gaunamų dividendų apmokestinimas pelno mokesčiu. *Apskaitos ir mokesčių apžvalga*, 2007, nr. 3.

Teismų sprendimai

23. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. rugsėjo 28 d. nutartis administracinėje byloje UAB „Lartekas“ v. *Valstybinė mokesčių inspekcija*, Nr. A⁵⁵⁶-1034/2009.
24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. vasario 1 d. nutartis civilinėje byloje V.C. v. AB „Uosto vartai“, Nr. 3K-3-67/2008.
25. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje A. G. v. UAB *Prekybos namai „Kvadro“*, Nr. 3K-3-36/2007.
26. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. vasario 1 d. nutartis civilinėje byloje V. C. v. UAB „Uosto vartai“, Nr. 3K-3-83/2006.
27. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje V. *Birškys v. AB „Linų audiniai“*, Nr. 3K-3-791/2002.
28. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje I. *Milydas v. UAB „Gelsta“*, Nr. 3K-3-399/2002.

Interneto tinklalapiai

29. ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT. *Model Tax Convention on Income and on Capital* [žiūrėta 2010 m. kovo 1 d.] <http://www.oecd.org/document/37/0,3343,en_21571361_33915056_34681637_1_1_1_1,00.html>.

30. ŠIDLAUSKAS, A. *Išmokėti pinigus galima ir be dividendų* [interaktyvus], [žiūrėta 2010 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.rimess.lt/public/Ismoketi_pinigis_galima_ir_be_dividendu.pdf>.

DIVIDEND AND DIVIDEND PAYOUT: LEGAL ASSESMENT

Vytautas Vaškelaitis, Viktorija Martišiūtė

S u m m a r y

Dividends and dividend operations can be divided into three sections – the decision of dividend policy in the company, dividend payout and dividend taxation. All these sections contain certain problems.

By the Lithuanian law, the companies are not obliged to define or create dividend policy. Dividend policy provides information to the investor concerning the company's performance. Therefore, if the company is not paying dividends, investors may presume the company is unstable, unattractive, without guarantees. The European Union legislation establishes certain manifestations of an obligatory dividend policy.

Without the general dividend payout policy,

the general restrictions and conditions of dividend payment, the special dividend payment restrictions and conditions, which are being applied to financial institutions, are defined by the Lithuanian and European Union legal acts. The special attention is given to financial institutions due to the unfavorable economic situation in the world.

Dividends are obligation of company for shareholders, who are entitled to sue out dividends from the company as creditors. Often companies decide not to pay dividends, though they have enough income to do so. The Lithuanian case law for non – payment of dividends is occurring, but such cases are not often examined.

Įteikta 2010 m. kovo 3 d.

Priimta publikuoti 2010 m. birželio 30 d.